

STORTINGET

Innst. 269 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Dokument 8:137 S (2019–2020)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Christian Tybring-Gjedde, Solveig Horne, Per-Willy Amundsen, Jon Engen-Helgheim og Silje Hjemdal om barn som blir holdt mot sin vilje i utlandet

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovendring som sørger for innføring av minstestraff overfor foreldre og omsorgspersoner som gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.
2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer straffeansvar med minstestraff for enkeltpersoner eller organisasjoner som bidrar til at barn sendes på utenlandsopphold og etterlates mot sin vilje under forhold der de kan bli utsatt for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.
3. Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag om hvilke ytelser som bør falle bort når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra

til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.

4. Stortinget ber regjeringen sørge for at det får konsekvenser for foreldreansvaret når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.
5. Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag og gjennomføre endringer som sikrer at det får konsekvenser for oppholdstillatelsen til foreldre med midlertidig opphold når de gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.
6. Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller hvor barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barnevernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.
7. Stortinget ber regjeringen bruke sin dialog med land hvor koranskoler er vanlig, til å stille forventninger og krav om at myndighetene griper inn for å hindre at ungdommer holdes mot sin vilje på institusjoner og «rehabiliteringssentre» hvor det kan foregå vold og tortur eller være fare for negativ sosial kontroll og radikalisering.
8. Stortinget ber regjeringen utarbeide informasjon og veiledere om hvordan barn og unge som befinner seg i utlandet mot sin vilje, skal følges opp og gis hjelp dersom de oppnår kontakt med ambassa-

der, barnevernet eller andre offentlige instanser, for å unngå at barna det gjelder, ikke opplever å bli tatt på alvor.

9. Stortinget ber regjeringen redegjøre for status på vedtakene gjort i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 8:118 S (2017–2018).
10. Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene til tiltak i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om informasjon og veiledning til unge, foreldre og hjelpeapparatet.
11. Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at utenriksstasjonene og utlendingsmyndighetene skal ha samme plikt til å varsle barnevernstjenesten som passmyndighetene har.
12. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge under 18 år bør få oppnevnt en setteverge/talsperson dersom de oppholder seg i utlandet mot sin vilje og foreldrene ikke vil hjelpe dem tilbake.
13. Stortinget ber regjeringen sette fokus på og sørge for at ansatte i skolene, barnevernstjenesten og politiet får kunnskap og kompetanse for tidlig å avdekke og følge opp der barn blir sendt til utlandet mot sin vilje.
14. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at kompetanseteamet, integreringsrådgivernes og UDs konsulærseksjons ansvarsområder, mandat og samarbeidsrutiner bør gjennomgås, og det bør vurderes om det er behov for en mer operativ, koordinerende funksjon i komplekse utenlandssaker.
15. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at temaet ufrivillig utenlandsopphold bør inngå som en del av opplæringen om vold og overgrep i alle relevante profesjonsutdanninger.
16. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at temaet ufrivillige utenlandsopphold bør inngå i informasjon, veiledning og chattetjenester rettet mot ungdom, inkludert ung.no.
17. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge bør få et tilbud om å kartlegge sin fysiske og psykiske helse ved retur etter ufrivillige utenlandsopphold.
18. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at det bør utvikles hjelpe-tiltak og metodikk i barnevernet som kan forebygge ufrivillige utenlandsopphold.
19. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge bør tilbys et fleksibelt undervisningsopplegg og norskopplæring som kan bøte på tapt skolegang og tapte språkkunnskaper etter retur til Norge i etterkant av ufrivillige utenlandsopphold.
20. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at det bør sikres at barn og unge voksne ikke mister sin permanente oppholdstillatelse dersom de er holdt i utlandet mot sin vilje.
21. Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge over 18 år bør sikres et bo- og støttetilbud hvor det ikke er et krav om å være trusselutsatt for å få bistand.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Odd Omland og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, lederen Kristin Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Åslaug Sem-Jacobsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til rapporten fra Oslo Economics («Kommunenes erfaringer med barn og unge som etterlates i utlandet mot sin vilje» 2019/30), utarbeidet på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Den viser at minst 415 norske barn ble etterlatt i utlandet mot sin vilje i perioden 2016–2018.

De siste årene har media omtalt flere historier fra unge som er blitt utsatt for vold og tvang, blant annet på koranskoler i utlandet.

En regjeringsutnevnt ekspertgruppe leverte i mars 2020 til regjeringen rapporten «Det var ikke bare ferie», om unge som etterlates i utlandet mot sin vilje.

Rapporten var en oppfølging av et av vedtakene gjort i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 8:118 S (2017–2018) om tiltak mot sosial kontroll og æresvold, hvor det ble fattet en rekke vedtak.

Komiteen mener forslagsstillerne tar opp en viktig problemstilling, og viser til at det å bli etterlatt og tilbakeholdt i utlandet mot sin vilje er en alvorlig form for

negativ sosial kontroll som er helt uakseptabel. Det kan føre til at barn går glipp av skolegang og opplever vold, overgrep og radikalisering, og at de ved lengre utenlandsopphold kan få reintegreringsutfordringer ved retur til Norge.

Komiteen ser svært alvorlig på at norsk ungdom opplever fare for å bli, eller faktisk blir, etterlatt i utlandet, uavhengig av om det dreier seg om tvangsgifting, utsending fordi barn oppleves å bli for norske, problemer med kriminalitet og/eller rus eller foreldres bekymring for adferd som kan føre til engasjement fra barnevernet. At voksne kvinner fratas pass i utlandet, er også totalt uakseptabelt.

Komiteen viser til at der barn og ungdom allerede er sendt ut av landet og etterlatt mot sin vilje, er muligheten for å hjelpe barna begrenset. Derfor er det viktig å iverksette tiltak på et tidlig stadium når man frykter at barn kan bli sendt til utlandet og etterlatt.

Komiteen viser til at det er bred politisk enighet om at barn som etterlates eller blir holdt igjen i utlandet mot sin vilje, må beskyttes og hjelpes. Tematikken har blitt reist i Stortinget ved flere anledninger. Stortinget har fattet flere vedtak som går ut på å bekjempe negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, samt bedre beskyttelse for barn og unge som står i fare for å bli sendt eller har blitt sendt til utlandet mot sin vilje.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til Representantforslag 118 S (2017–2018) om tiltak mot sosial kontroll og æresvold fra Arbeiderpartiets representanter Jonas Gahr Støre, Masud Gharahkhani, Lene Vågslid, Siri Gåsemyr Staalesen, Maria Aasen Svensrud og Jan Bøhler – og til forslag om tiltak mot sosial kontroll i Representantforslag 132 S (2019–2020) av 15. juni 2020 fra representantene Siri Gåsemyr Staalesen, Kari Henriksen, Torstein Tvedt Solberg, Masud Gharahkhani, Eirik Sivertsen og Stein Erik Lauvås.

Stortinget behandlet sistnevnte sak i januar 2021, jf. Innst. 89 S (2020–2021). Disse medlemmer registrerer at det ble vedtatt seks forslag som flertallet stilte seg bak. Disse medlemmer beklager at flertallet ikke støttet flere av forslagene fra Arbeiderpartiet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet vil minne om at det i Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020) er slått fast at dobbelt statsborgerskap begrenser myndighetenes mulighet for å gi «bistand til barn etterlatt i utlandet». At Stortingets flertall likevel stemte for å gi adgang til dobbelt statsborgerskap fra 1. januar 2020, er bekymringsfullt og svekker åpenbart muligheten til å hjelpe barn, unge og voksne som er i utlandet mot sin vilje.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser for øvrig til Arbeiderpartiets standpunkt og til debatten om Dokument 8:132 S (2019–2020), jf. Innst. 89 S (2020–2021).

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, understreker at negativ sosial kontroll er et alvorlig samfunnsproblem som må bekjempes. Negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap kan være barrierer for integrering.

Flertallet viser til at det er initiert 77 tiltak gjennom «Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017–2020)». I tillegg kommer ytterligere forbyggende tiltak, anmodninger fra Stortinget og regjeringens integreringsstrategi «Integrering gjennom kunnskap 2019–2022». Flertallet viser til at det er syv departementer som er involvert i tiltakene for å bekjempe negativ sosial kontroll. Per 31. desember 2019 er 35 tiltak ferdigstilt, 41 er pågående og ett tiltak er ikke igangsatt.

Flertallet viser til at de anbefalinger som ble gitt i rapporten «Det var ikke bare ferie», vil følges opp og vurderes i sammenheng med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021–2024. Flertallet viser til at dersom det er grunn til bekymring, for eksempel ved mistanke om at barn sendes til utlandet mot sin vilje, og/eller at de er eller kan bli utsatt for vold, må det foretas en umiddelbar vurdering av barnets situasjon og om saken har en slik karakter at politiet bør involveres. Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for barnevernstiltak, skal barnevernstjenesten undersøke forholdet, jf. barnevernloven § 4-3. Flertallet understreker at barnevernet ikke under noen omstendighet skal bidra til at barn risikerer å bli utsatt for vold eller overgrep i forbindelse med utreise fra Norge.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet vil støtte forslagene 7, 9, 10 og 12–21 i representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. 260 S (2017–2018), Dokument 8:118 S (2017–2018) og anmodningsvedtak 784:

«Stortinget ber regjeringen utrede om det kan iverksettes stans i utbetaling av flere offentlige ytelser i tilfeller der barn sendes til utlandet og holdes der mot sin vilje.»

Disse medlemmer registrerer at Arbeids- og sosialdepartementet i Prop. 129 L (2018–2019) konkluderte med at stans i ytelser knyttet til en bestemt type utenlandsopphold ikke var gjennomførbart.

Disse medlemmer savner en grundig gjennomgang av anmodningsvedtaket og mener det ikke er fulgt opp tilstrekkelig.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag til hvilke ytelser som kan og bør falle bort når barn sendes til utlandet og holdes der mot sin vilje.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser for øvrig til Senterpartiets merknader og forslag i forbindelse med behandlingen i kommunal- og forvaltningskomiteen av Innst. 89 S (2020–2021), jf. Dokument 8:132 S (2019–2020), representantforslag fra representanter fra Arbeiderpartiet om tiltak mot sosial kontroll.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Representantforslag 120 S (2017–2018), der representanter fra Sosialistisk Venstreparti fremmer 21 forslag om tiltak mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Dette medlem viser videre til forslag fremmet av Sosialistisk Venstreparti i Innst. 41 L (2020–2021), jf. Prop. 66 L (2019–2020), blant annet om å styrke kompetansen om sosial kontroll og æresvold innen helsevesenet, skoler, familievernet og barnevernet samt å utvide krisesentrenes mandat til også å omfatte oppfølging i en reetableringsfase for de som ser seg nødt til å bryte ut av familien.

Dette medlem viser til at mangfoldskontakter i politiet har ført til gode resultater når det gjelder å bygge tillit hos minoritetsbefolkningen. Dette medlem viser i den forbindelse til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2021, hvor partiet har foreslått 10 mill. kroner til mangfoldskontakter i barnevernet. Dette medlem viser videre til at ordningen med minoritetsrådgivere i videregående skoler også har hatt gode resultat, og at Sosialistisk Venstreparti derfor foreslår 20 mill. kroner i sitt alternative statsbudsjett til en satsing på minoritetsrådgivere i ungdomsskolen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti, viser til at det i dag finnes store utfordringer knyttet til tillitsforholdet mellom barnevernet og enkelte minoritetsmiljø.

Flertallet viser til at foreldre som lar barn utsettes for vold i utlandet, bør straffes. Flertallet mener imidlertid at innføring av minstestraft i slike saker ikke nødvendigvis er det rette virkemiddelet. Minstestraftene kan gripe inn i dommerskjønnet på en uheldig måte, og de kan bidra til at handlinger med ulik straffverdighet dømmes for likt, eller, i noen tilfeller, at man frifinnes, da retten kan mene at minstestraften er for høy i det aktuelle tilfellet. Flertallet viser til at det etter dagens

straffelov er en rekke relevante straffebud i slike saker, for eksempel mulig tvangsekteskap eller forsøk på tvangsekteskap (straffeloven § 253), barneekteskap (§ 262), vold i nære relasjoner (§§ 282, 283), frihetsberøvelse (§§ 254, 255) og medvirkning til radikalisering (§ 136). Straffeloven §§ 254 og 255 om frihetsberøvelse har hhv. strafferamme på 3 år og inntil 10 år ved grov frihetsberøvelse.

Komiteen viser til at ekspertgruppen i rapporten «Det var ikke bare ferie» påpeker flere strafferettslige problemstillinger i saker om barn som blir holdt mot sin vilje i utlandet. Det vises til at det er flere aspekter som bør utredes når det gjelder frihetsberøvelse, blant annet om et påtvunget utenlandsopphold kan regnes som frihetsberøvelse i strafferettslig forstand, hvilken betydning det har om den utsatte er myndig eller umyndig, om forberedelseshandlinger som foreldre har utført i Norge, er straffbare, og om foreldrene har straffansvar dersom de har instruert om, eventuelt betalt for, at den unge skal utsettes for innesperring, vold eller frihetsberøvelse, eller hvis de kjenner til at det skjer uten å foreta seg noe for å forhindre det. Komiteen mener det er svært viktig å avklare disse rettslige spørsmålene, og fremmer på bakgrunn av det følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede straffeforbudet mot frihetsberøvelse i situasjoner hvor barn vil bli, eller allerede er, sendt til utlandet mot sin vilje, og fremme forslag til lovendringer som sikrer at påtvungne utenlandsopphold kan straffes.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til rapporten fra Oslo Economics som ble presentert i 2019 og avslører at minst 415 norske barn er blitt etterlatt i utlandet mot sin vilje i perioden 2016–2018, samt omtale i media av at barnevernet i noen tilfeller har støttet og betalt billetter for familier som har ønsket å sende sine barn til utlandet.

Disse medlemmer viser til de mange enkelthistoriene om enkeltpersoner som har opplevd ulike former for omsorgssvikt og frihetsberøvelse, deriblant vold og tortur, negativ sosial kontroll og tvungen plassering på koranskole. Disse medlemmer vil også vise til flere eksempler der offentlige myndigheter, inkludert barnevern og ambassader, har sviktet i å hindre eller bistå barn og unge som er blitt utsatt for eller har vært i fare for å bli utsatt for ulike former for negativ sosial kontroll.

Disse medlemmer viser til behovet for tydelige lovhjemler i bekjempelsen av ulike former for negativ sosial kontroll samt behovet for bedre retningslinjer, rutiner og handlekraft i myndighetenes ulike etater i møte med enkeltskjebner som er utsatt for eller i fare for å bli utsatt for negativ sosial kontroll eller frihetsberøvelse.

Disse medlemmer viser til behandlingen av trossamfunnsloven i Stortinget i 2020, jf. Innst. 208 L (2019–2020), hvor Fremskrittspartiet fikk viktige gjennomslag for å bekjempe negativ sosial kontroll, deriblant forbud mot faste etter-skole tilbud med overnatting.

Disse medlemmer viser til de 21 forslagene som er fremmet av representanter fra Fremskrittspartiet i Representantforslag 137 S (2019–2020) om barn som blir holdt i utlandet mot sin vilje.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen redegjøre for status på vedtakene gjort i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 8:118 S (2017–2018).»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at unge under 18 år bør få oppnevnt en setteverge/talsperson dersom de oppholder seg i utlandet mot sin vilje og foreldrene ikke vil hjelpe dem tilbake.»

«Stortinget ber regjeringen sette fokus på og sørge for at ansatte i skolene, barnevernstjenesten og politiet får kunnskap og kompetanse for tidlig å avdekke og følge opp der barn blir sendt til utlandet mot sin vilje.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at temaet ufrivillige utenlandsopphold bør inngå i informasjon, veiledning og chatte-tjenester rettet mot ungdom, inkludert ung.no.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at unge bør få et tilbud om å kartlegge sin fysiske og psykiske helse ved retur etter ufrivillige utenlandsopphold.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at det bør utvikles hjelpetiltak og metodikk i barnevernet som kan forebygge ufrivillige utenlandsopphold.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at unge bør tilbys et fleksibelt under-visningsopplegg og norskopplæring som kan bøte på tapt skolegang og tapte språkkunnskaper etter retur til Norge i etterkant av ufrivillige utenlandsopphold.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at det bør sikres at barn og unge voksne ikke mister sin permanente oppholdstillatelse dersom de er holdt i utlandet mot sin vilje.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at unge over 18 år bør sikres et bo- og støttetilbud hvor det ikke er et krav om å være trusselut-satt for å få bistand.»

«Stortinget ber regjeringen bruke sin dialog med land hvor koranskoler er vanlig, til å stille forventninger og krav om at myndighetene griper inn for å hindre at ungdommer holdes mot sin vilje på institusjoner og 'rehabileringscentre' hvor det kan foregå vold og tortur eller være fare for negativ sosial kontroll og radikalise-ring.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene til tiltak i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rap-port 'Det var ikke bare ferie' om informasjon og veiled-ning til unge, foreldre og hjelpeapparatet.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at temaet ufrivillig utenlandsopp-hold bør inngå som en del av opplæringen om vold og overgrep i alle relevante profesjonsutdanninger.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at kompetanseteamets, integrerings-rådgivernes og UDs konsulærseksjons ansvarsområder, mandat og samarbeidsrutiner bør gjennomgås, og det bør vurderes om det er behov for en mer operativ, koor-dinerende funksjon i komplekse utenlandssaker.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller hvor barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barnevernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide informasjon og veiledere om hvordan barn og unge som befinner seg i utlandet mot sin vilje, skal følges opp og gis hjelp dersom de oppnår kontakt med ambassader, barnevernet eller andre offentlige instanser, for å unngå at barna det gjelder, ikke opplever å bli tatt på alvor.»

«Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport 'Det var ikke bare ferie' om at utenriksstasjonene og utlendingsmyndighetene skal ha samme plikt til å varsle barnevernstjenesten som passmyndighetene har.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovendring som sørger for innføring av minstestraft overfor foreldre og omsorgspersoner som gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikaliserings.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer straffansvar med minstestraft for enkeltpersoner eller organisasjoner som bidrar til at barn sendes på utenlandsopphold og etterlates mot sin vilje under forhold der de kan bli utsatt for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikaliserings.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag om hvilke ytelser som bør falle bort når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikaliserings.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det får konsekvenser for foreldreansvaret når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikaliserings.»

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag og gjennomføre endringer som sikrer at det får konsekvenser for oppholdstillatelsen til foreldre med midlertidig opphold når de gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikaliserings.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen redegjøre for status på vedtakene gjort i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 8:118 S (2017–2018).

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge under 18 år bør få oppnevnt en setteverge/talsperson dersom de oppholder seg i utlandet mot sin vilje og foreldrene ikke vil hjelpe dem tilbake.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sette fokus på og sørge for at ansatte i skolene, barnevernstjenesten og politiet får kunnskap og kompetanse for tidlig å avdekke og følge opp der barn blir sendt til utlandet mot sin vilje.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at temaet ufrivillige utenlandsopphold bør inngå i informasjon, veiledning og chatte-tjenester rettet mot ungdom, inkludert ung.no.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge bør få et tilbud om å kartlegge sin fysiske og psykiske helse ved retur etter ufrivillige utenlandsopphold.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at det bør utvikles hjelpetiltak og metodikk i barnevernet som kan forebygge ufrivillige utenlandsopphold.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge bør tilbys et fleksibelt undervisningsopplegg og norskopplæring som kan bøte på tapt skolegang og tapte språkkunnskaper etter retur til Norge i etterkant av ufrivillige utenlandsopphold.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var

ikke bare ferie» om at det bør sikres at barn og unge voksne ikke mister sin permanente oppholdstillatelse dersom de er holdt i utlandet mot sin vilje.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge over 18 år bør sikres et bo- og støttetilbud hvor det ikke er et krav om å være trusseluttatt for å få bistand.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen bruke sin dialog med land hvor koranskoler er vanlig, til å stille forventninger og krav om at myndighetene griper inn for å hindre at ungdommer holdes mot sin vilje på institusjoner og «rehabiliteringssentre» hvor det kan foregå vold og tortur eller være fare for negativ sosial kontroll og radikalisering.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene til tiltak i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om informasjon og veiledning til unge, foreldre og hjelpeapparatet.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at temaet ufrivillig utenlandsopphold bør inngå som en del av opplæringen om vold og overgrep i alle relevante profesjonsutdanninger.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at kompetanseteamets, integreringsrådgivernes og UDs konsulerseksjons ansvarsområder, mandat og samarbeidsrutiner bør gjennomgås, og det bør vurderes om det er behov for en mer operativ, koordinerende funksjon i komplekse utenlandssaker.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag til hvilke ytelser som kan og bør falle bort når barn sendes til utlandet og holdes der mot sin vilje.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller hvor barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barne-

vernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen utarbeide informasjon og veiledere om hvordan barn og unge som befinner seg i utlandet mot sin vilje, skal følges opp og gis hjelp dersom de oppnår kontakt med ambassader, barnevernet eller andre offentlige instanser, for å unngå at barna det gjelder, ikke opplever å bli tatt på alvor.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at utenriksstasjonene og utlendingsmyndighetene skal ha samme plikt til å varsle barnevernstjenesten som passmyndighetene har.

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovendring som sørger for innføring av minstestraff overfor foreldre og omsorgspersoner som gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer straffansvar med minstestraff for enkeltpersoner eller organisasjoner som bidrar til at barn sendes på utenlandsopphold og etterlates mot sin vilje under forhold der de kan bli utsatt for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag om hvilke ytelser som bør falle bort når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen sørge for at det får konsekvenser for foreldreansvaret når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag og gjennomføre endringer som sikrer at det får konsekvenser for oppholdstillatelsen til foreldre med midlertidig opphold når de gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rå Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen utrede straffeforbudet mot frihetsberøvelse i situasjoner hvor barn vil bli, eller allerede er, sendt til utlandet mot sin vilje, og fremme forslag til lovendringer som sikrer at påtvungne utenlandsopphold kan straffes.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 23. februar 2021

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Odd Omland

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

20/3637-

18. september 2020

Representantforslag nr 8:137 S (2019-2020) om barn som blir holdt mot sin vilje i utlandet

1. INNLEDNING

Jeg viser til brev fra familie- og kulturkomiteen av 22. juni 2020 adressert konstituert statsråd Ida Lindtveit Røse. Brevet er oversendt statsråd Guri Melby som rette adressat.

Familie- og kulturkomiteen ber om departementets uttalelse i forbindelse med behandlingen av representantforslag 137 S (2019-2020) fra stortingsrepresentantene fra stortingsrepresentantene Himanshu Gulati, Christian Tybring-Gjedde, Solveig Horne, Per-Willy Amundsen, Jon Engen-Helgheim og Silje Hjemdal om barn som blir holdt mot sin vilje i utlandet. Jeg takker forslagsstillerne for deres engasjement på dette viktige politikkområdet.

2. REGJERINGENS POLITIKK

Det er nedfelt i Granavolden-plattformen at negativ sosial kontroll er et alvorlig samfunnsproblem som må bekjempes. Det er initiert 77 tiltak gjennom *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)*, ytterligere forebyggende tiltak, anmodninger fra Stortinget og regjeringens integreringsstrategi *Integrering gjennom kunnskap 2019-2022*. Syv departement er involvert. Per 31. desember 2019 var 35 tiltak ferdigstilt, 41 pågående og et tiltak ikke igangsatt.

Negativ sosial kontroll, æresrelatert vold og tvangsekteskap kan være barrierer for integrering. Dette er pågående utfordringer og vi må sikre den enkeltes rett til å ta egne valg om utdanning, ekteskap og arbeid, og tilgang på kompetente hjelpetjenester. Regjeringen besluttet derfor i februar 2020 å følge opp arbeidet med en ny handlingsplan om Frihet fra

negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, hvor arbeid mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse inngår. I neste planperiode blir det viktig å vektlegge virkemidler som fremmer likestilling, økt deltakelse i samfunnet og retten til å ta egne valg, og å adressere transnasjonale utfordringer. Jeg vil vurdere om enkelte tiltak kan utarbeides og samordnes på nordisk nivå.

Utvikling av en ny handlingsplan skal være kunnskapsbasert, og regjeringen har derfor finansiert flere forskningsrapporter gjennom Forskningsprogram om vold i nære relasjoner i regi av NOVA og NKVTS i perioden 2017-2019, samt Fafos rapport "Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll" (2019), Oslo Economis rapport "Kommunenenes erfaringer med barn og unge som etterlates i utlandet mot sin vilje" (2019), NIBRs rapport "Mange vil hjelpe, men hjelper det. En gjennomgang av hjelpetjenester for personer utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse" (2020). I tillegg har regjeringen nedsatt et ekspertutvalg om unge som etterlates i utlandet mot sin vilje, og rapporten "Det var ikke bare ferie" ble lansert i mai. Kunnskapsdepartementet har også samarbeidet med Nordisk Ministerråd om gjennomføring av kartleggingen "Strategier og initiativer til forebyggelse af negativ social kontrol og æresrelateret vold i de nordiske lande" (2020). Anbefalingene blir gjennomgått i forbindelse med utvikling av tiltak til ny handlingsplan.

3. VURDERING

3.1 Utfordringsbildet

Jeg deler i stor grad det utfordringsbildet som forslagsstillerne skisserer. Regjeringen nedsatte i februar 2019 en ekspertgruppe for å få råd om hvordan forebygge at barn og unge blir etterlatt i utlandet uten at de ønsker det. Rapporten "Det var ikke bare ferie" forelå i mai 2020 med 45 anbefalinger, vurderes nå i sammenheng med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

3.2 Tiltakene

Forslagsstillerne presenterer 21 tiltak for å ytterligere styrke innsatsen for å hindre at barn og unge holdes mot sin vilje i utlandet. I det følgende vil jeg gå nærmere inn på hvert av forslagene:

1. *«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om lovendring som sørger for innføring av minstestraff overfor foreldre og omsorgspersoner som gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.»*
2. *«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendringer som sikrer straffeansvar med minstestraff for enkeltpersoner eller organisasjoner som bidrar til at barn sendes på utenlandsopphold og etterlates mot sin vilje under forhold der de kan bli utsatt for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.»*

Regjeringen nedsatte i februar 2019 en ekspertgruppe for å få råd om hvordan forebygge at barn og unge blir etterlatt i utlandet uten at de ønsker det. Rapporten "Det var ikke bare ferie" som forelå i mai 2020 med 45 anbefalinger, vurderes nå i sammenheng med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

3. *«Stortinget ber regjeringen utrede og legge frem forslag om hvilke ytelser som bør falle bort når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.»*

Prop. 129 L (2018-2019) Endringer i folketrygdloven (krav om bosted og opphold i Norge for rett til ektefelle- og barnetillegg) er vedtatt av Stortinget. Loven trådte i kraft 1. juli 2020. For rett til barne- og ektefelletillegg (forsørgingstillegg) stilles det krav om bosetting og opphold i Norge for barn og ektefelle det mottas forsørgingstillegg for. Arbeids- og sosialdepartementet foreslo i proposisjonen ikke en generell stans i ytelsene det gis barnetillegg til, eller i andre ytelser som mor eller far mottar, når et barn oppholder seg i utlandet mot sin vilje. Arbeids- og sosialdepartementet viste til at når et utenlandsopphold skal karakteriseres som negativ sosial kontroll utenfor foreldrenes bestemmelsesrett, ikke er tilstrekkelig lovregulert til å kunne være bestemmende for rettigheter og plikter etter folketrygdloven. Et forslag om stans i ytelser fra folketrygden knyttet til en bestemt type utenlandsopphold, og ikke utenlandsopphold generelt, ble vurdert å ikke være gjennomførbart. Ingen av høringsinstansene som hadde uttalt seg hadde merknader til dette.

4. *«Stortinget ber regjeringen sørge for at det får konsekvenser for foreldreansvaret når foreldre gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.»*

Dersom det er grunn til bekymring, for eksempel ved mistanke om at barn sendes til utlandet mot sin vilje og/eller at de er eller kan bli utsatt for vold, må det foretas en umiddelbar vurdering av barnets situasjon og om saken har en slik karakter at politiet bør involveres. Dersom det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for barnevernstiltak, skal barnevernstjenesten undersøke forholdet, jf. barnevernsloven § 4-3. Det er gitt en egen veileder til barnevernstjenesten om behandling av slike saker. Ved fare for at et barn kan bli vesentlig skadelidende, kan barnevernstjenestens leder umiddelbart fatte et midlertidig akuttvedtak om å plassere barnet utenfor hjemmet.

Det er barnevernstjenesten som ut fra de konkrete forholdene i saken må vurdere om det er grunn til å fremme sak om omsorgsovertakelse. Vilårene for å overta den daglige omsorgen er imidlertid strenge, og i mange tilfeller vil mindre inngripende tiltak være tilstrekkelige. Det anses ikke å være hensiktsmessig med en særregel om at alle saker der det er mistanke om negativ sosial kontroll skal undersøkes av barnevernet. Det må vurderes konkret ut fra forholdene i den enkelte sak, men vilårene for å åpne undersøkelse vil kunne være oppfylt der det foreligger mistanke om negativ sosial kontroll.

5. *«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige forslag og gjennomføre endringer som sikrer at det får konsekvenser for oppholdstillatelsen til foreldre med midlertidig opphold når de gjennom egen handling eller tilrettelegging er ansvarlige for at barn sendes til eller etterlates i utlandet mot egen vilje under forhold som kan bidra til at barn og unge utsettes for vold og tortur, negativ sosial kontroll eller radikalisering.»*

Regjeringen nedsatte i februar 2019 en ekspertgruppe for å få råd om hvordan forebygge at barn og unge blir etterlatt i utlandet uten at de ønsker det. Rapporten "Det var ikke bare ferie" som forelå i mai 2020 med 45 anbefalinger, vurderes nå i sammenheng med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

6. *«Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller hvor barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barnevernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»*

Barnevernet skal ikke under noen omstendighet bidra til at barn risikerer å bli utsatt for vold eller overgrep i forbindelse med utreise fra Norge. Barnevernstjenesten skal beskytte barn og unge mot ufrivillige utenlandsopphold, dersom det er mistanke om at hensikten med oppholdet er betinget av religiøs eller kulturell korreks, herunder vold eller tvang. Samarbeidet med politiet om trusselvurderinger, passinndragelse og andre tiltak vil dermed være viktig. Kommuneledelsen er ansvarlig for barnevernet i kommunen, og er forpliktet til å sørge for at virksomheten drives forsvarlig og i tråd med regelverket. Barne- og familieministeren har sammen med kunnskaps- og integreringsministeren sendt brev til alle landets kommuner for å minne om hva som er tjenestenes oppgaver i disse sakene.

Med den kunnskapen vi nå har om hva de unge kan bli utsatt for ved enkelte institusjoner, legger Barne- og familiedepartementet til grunn at ingen offentlig myndighet, hverken kommunal eller statlig, bidrar til opphold på steder der unge kan utsettes for vold eller torturliknende forehold, men tvert imot gjør alt de kan for å forebygge at dette skjer.

I ekspertgruppens rapport pekes det på behov for rettslige avklaringer av hvilken myndighet barnevernstjenestene har til å hjelpe barn som har vanlig bosted i Norge, men som oppholder seg i utlandet. I høringsnotatet med forslag til ny barnevernslov har departementet presisert og tydeliggjort barnevernstjenestens myndighet (se også punkt 18).

7. *«Stortinget ber regjeringen bruke sin dialog med land hvor koranskoler er vanlig, til å stille forventninger og krav om at myndighetene griper inn for å hindre at ungdommer holdes mot sin vilje på institusjoner og «rehabiliteringssentre» hvor det kan foregå vold og tortur eller være fare for negativ sosial kontroll og radikalisering.»*

Temaet tas opp på ulike nivå i møte med representanter for land hvor personer har vært utsatt for frihetsberøvelse. Dette gjøres blant annet sammen med likesinnede land, herunder i rammen av Consular Consultation Initiative (CCI). Det blir også tatt opp i bilaterale møter,

herunder på høyt nivå. Norske myndigheter vil fortsette å ta opp denne tematikken i alle fora hvor det er hensiktsmessig. Det kan også nevnes at det i dialogen med blant annet somaliske myndigheter er betydelig fokus på barns rettigheter. Det er tatt opp på høyt politisk nivå og ved ambassadens møte med parlamentspresidenten i år hvor særlig temaet barneekteskap ble fulgt opp. Det forberedes også et felles nordisk utenriksministerbrev til landets president hvor man anmoder om lovreformer som kan forhindre barneekteskap.

8. *«Stortinget ber regjeringen utarbeide informasjon og veiledere om hvordan barn og unge som befinner seg i utlandet mot sin vilje, skal følges opp og gis hjelp dersom de oppnår kontakt med ambassader, barnevernet eller andre offentlige instanser, for å unngå at barna det gjelder, ikke opplever å bli tatt på alvor.»*

Barne- ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har utarbeidet tverretatlige retningslinjer om barn som står i fare for eller har blitt etterlatt i utlandet. Dette i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Helsedirektoratet, Politidirektoratet, Utlendingsdirektoratet, Kunnskapsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet og Utenriksdepartementet. Rutinene ble oppdatert i 2020 og er publisert på https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/etterlatte_barn/. I tillegg er retningslinjer om samme tema, men for personer over 18 år, ferdigstilt og skal publiseres av Bufdir.

9. *«Stortinget ber regjeringen redegjøre for status på vedtakene gjort i forbindelse med Stortingets behandling av Dokument 8:118 S (2017–2018).»*

Det vises til Stortingsproposisjon 1 S (2019-2020) for departementenes rapport på status for oppfølging av anmodningsvedtak.

10. *«Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene til tiltak i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om informasjon og veiledning til unge, foreldre og hjelpeapparatet.»*

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.»

11. *«Stortinget ber regjeringen følge opp forslagene i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at utenriksstasjonene og utlendingsmyndighetene skal ha samme plikt til å varsle barnevernstjenesten som passmyndighetene har.»*

Det er ingen motstrid mellom «utenriksstasjon» og «passmyndigheten», slik det er fremstilt i ekspertgruppens rapport. Diplomatiske og konsulære fagstasjoner er passmyndigheter i medhold av passloven § 2 annet ledd (jf. også utkast til ny passforskrift § 1-3). Passloven § 7 a om underretningsplikt til kommunens barneverntjeneste som er tilføyd ved lov 20 des 2019 nr. 107 (i kraft fra den tid Kongen bestemmer) vil altså gjelde for utenriksstasjonene som passmyndigheter fra ikrafttredelsestidspunktet.

Utenriksstasjonene, i likhet med øvrige offentlige forvaltning, har opplysningsplikt etter barnevernsloven § 6-4.

Anbefalingene i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

12. *«Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge under 18 år bør få oppnevnt en setteverge/talsperson dersom de oppholder seg i utlandet mot sin vilje og foreldrene ikke vil hjelpe dem tilbake.»*

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

13. *«Stortinget ber regjeringen sette fokus på og sørge for at ansatte i skolene, barnevernstjenesten og politiet får kunnskap og kompetanse for tidlig å avdekke og følge opp der barn blir sendt til utlandet mot sin vilje.»*

Vi har i dag et spesialisert hjelpeapparat med et eget kompetanseteam i Bufdir, minoritetsrådgivere ved et utvalg skoler og integreringsrådgivere ved fire utenriksstasjoner. Disse bidrar til å kompetanseheve tjenestene, forebygge og følge opp saker knyttet til negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse. Unge som ikke er trusselutsatt, eller som kan vise til æresproblematikk, kan falle utenfor dette hjelpeapparatet. Særlig gjelder dette unge som sliter med kriminalitet og rus, hvor det ikke fanges opp at de kan ha mer sammensatte utfordringer. Oppfølging av målgruppene krever et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid med tilpassede tiltak. I mange tilfeller har familiene vært kjent i hjelpeapparatet fra før den unge sendes ut av landet. Det er i denne sammenheng det har fremkommet at enkelte barnevernstjenester i noen tilfeller har støttet foreldrenes planer om å sende den unge ut av landet. Som det fremkommer under punkt 6, har Barne- og familiedepartementet inntatt et klart standpunkt i disse sakene.

Barnevernet er avhengig av at andre instanser melder bekymring for å kunne åpne en undersøkelsessak. Offentlige instanser som skole, barnehage, helsetjeneste, politi og øvrig hjelpeapparat må samarbeide aktivt for å hindre utreise, hvis det er mistanke om at barnet vil bli etterlatt i utlandet mot sin vilje, og foreldre eller andre omsorgspersoner ikke vil være i stand til eller vil unnlate å ivareta omsorgen for barnet. Hvis det er mistanke om at en utenlandsreise gjør at barnets liv, helse eller frihet er truet, er det viktig å sende bekymringsmelding til barnevernstjenesten og/eller politi. Det er begrenset hva norske myndigheter kan bistå med når et barn først er etterlatt i utlandet.

Bufdir har utarbeidet tverretatlige retningslinjer for arbeid med saker som omfatter utenlandsopphold. Det ligger også informasjon og veiledning på direktoratets hjemmesider https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/etterlatte_barn/.

Negativ sosial kontroll er omtalt i Utdanningsdirektoratets veileder om barn som ikke møter på skolen. Veilederen inneholder blant annet støttemateriell til oppfølgingssamtaler hvis man er bekymret for om eleven skal flytte til utlandet uten sine foreldre, bli etterlatt i utlandet, eller flytte utenlands mot sin vilje. Veilederen omtaler også hva slags plikter ansatte i skolen i slike tilfeller, og den gir informasjon om hvem lærere kan kontakte dersom de er usikre på hvordan de skal vurdere risikoen og alvorlighetsgraden i en sak, eller hvordan de skal gå frem.

14. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at kompetanseteamet, integreringsrådgivernes og UDs konsulærseksjons ansvarsområder, mandat og samarbeidsrutiner bør gjennomgås, og det bør vurderes om det er behov for en mer operativ, koordinerende funksjon i komplekse utenlandssaker.»

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

15. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at temaet ufrivillig utenlandsopphold bør inngå som en del av opplæringen om vold og overgrep i alle relevante profesjonsutdanninger.»

Rammeplaner og nasjonale retningslinjer for profesjonsutdanninger er på et overordnet nivå, og angir ikke hvilke temaer som skal inngå i utdanningene. Det er presisert i rammeplanen for alle lærerutdanninger at kandidatene ved endt utdanning skal ha kunnskap om vold og overgrep mot barn og unge, og ferdigheter til å sette i verk tiltak, eventuelt i samråd med andre faglige instanser. Programplanene ved institusjonene skal vise hvordan disse temaene sikres for alle studentene.

Kulturforståelse, minoritetskompetanse og kunnskap om vold og overgrep er inkludert i de nye retningslinjene for de sosialfaglige utdanningene. Retningslinjene skal tas i bruk fra høsten 2020. Det er også etablert egne etter- og videreutdanningstilbud for ansatte i barnevernet om arbeid med barn og familier med minoritetsbakgrunn. Disse skal bidra til å øke kunnskapen i barnevernet om kulturelle forskjeller knyttet til normer, oppdragelse og barnesyn.

Det foreligger også et opplæringstilbud om barnevernets arbeid med familier med minoritetsbakgrunn og minoritetsperspektiver er integrert i den store kompetansesatsingen som pågår i barnevernet nå. For øvrig er det flere prosesser i gang for å øke kompetansen i barnevernet på minoritetsfeltet.

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

16. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at temaet ufrivillige utenlandsopphold bør inngå i informasjon, veiledning og chattetjenester rettet mot ungdom, inkludert ung.no.»

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har siden 2016 gitt tilskuddsmidler til Røde Kors-telefon om tvangsekteskap og kjønnslemlestelses årlige kampanje #stoppekstremkontroll i sosiale medier, og målgruppen er ungdom mellom 12-23 år. En av delkampanjene er «Etterlatt i utlandet» hvor budskapet er «Snakk med noen du stoler på. Det er enklere å få hjelp før du reiser!». I 2018 gjennomførte IMDi filmkampanjen [Ditt eget valg](#) på sosiale medier med informasjon til unge om hvor de kan henvende seg dersom de er utsatt for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, eller er redde for å bli sendt ut av landet. IMDi lanserte i januar 2019 [nettstedet Nora – historier om frihet](#) om retten til å bestemme over eget liv, uten overvåking, tvang og kontroll. Ufrivillige utenlandsopphold er også tematisert. Ungdom og ansatte i hjelpetjenestene er målgruppe, og nettstedet har en egen side med tips og veiledning til de som jobber med barn og unge. Nettstedet ung.no har en egen side om ["Skal du til utlandet og er redd for å bli etterlatt"](#) med informasjon om hjelpetjenester og handlingsalternativer.

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll bistår med å besvare spørsmål på ung.no, og i 2019 besvarte de 31 spørsmål, deriblant om unge som holdes i utlandet mot sin vilje.

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

17. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge bør få et tilbud om å kartlegge sin fysiske og psykiske helse ved retur etter ufrivillige utenlandsopphold.»

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

18. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at det bør utvikles hjelpetiltak og metodikk i barnevernet som kan forebygge ufrivillige utenlandsopphold.»

Barne- og familiedepartementet har vurdert om barnevernstjenesten bør ha flere virkemidler for å hjelpe barn som oppholder seg i utlandet. I høringsnotatet til ny barnevernslov, ble det foreslått å innføre en plikt for barnevernstjenesten til å tilby foreldre hjelpetiltak når et barn med vanlig bosted i Norge oppholder seg i utlandet og har særlig behov for hjelp. En forutsetning er at foreldrene oppholder seg i Norge og tiltaket må kunne iverksettes i Norge. Videre må hjelpetiltak rettet mot foreldrene anses som et egnet hjelpetiltak ut fra barnets behov. Bestemmelsen vil være særlig aktuell når et barn er sendt ut av landet mot sin vilje og

utsettes for tvang eller negativ sosial kontroll, men den er ikke begrenset til disse tilfellene. Bestemmelsen vil gjelde uavhengig av hvilket land barnet oppholder seg i. Departementet arbeider nå med å følge opp høringen, og skal etter planen legge frem en proposisjon med forslag til ny barnevernslov våren 2021.

Når det gjelder utvikling av andre tiltak og/eller metodikk, er dette noe departementet vil vurdere i det videre oppfølgingsarbeidet og i forbindelse med arbeidet med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

19. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge bør tilbys et fleksibelt undervisningsopplegg og norskopplæring som kan bøte på tapt skolegang og tapte språkkunnskaper etter retur til Norge i etterkant av ufrivillige utenlandsopphold.»

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

20. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at det bør sikres at barn og unge voksne ikke mister sin permanente oppholdstillatelse dersom de er holdt i utlandet mot sin vilje.»

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

21. «Stortinget ber regjeringen følge opp forslaget i den regjeringsoppnevnte ekspertgruppens rapport «Det var ikke bare ferie» om at unge over 18 år bør sikres et bo- og støttetilbud hvor det ikke er et krav om å være trusselutsatt for å få bistand.»

Anbefalingen i Ekspertgruppas rapport vil vurderes i sammenheng med regjeringens arbeid med ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold for 2021-2024.

Med hilsen

Guri Melby

